Välfärdsbarometern 2018

En rapport från SEB, juni 2018

SEB

Generation gig står inför en välfärdsutmaning

SEB:s Välfärdsindex noterar för fjärde året i rad en liten höjning i Sverige. Tilltron till flera enskilda välfärdstjänster stiger något. Sett över flera år har förtroendet för några av de mest ifrågasatta välfärdsinstitutionerna som a-kassan, arbetsförmedlingen och skolan ökat tydligt, om än från låga nivåer.

Svenskarnas nöjdhet med välfärden är dock fortsatt klart lägst i Norden. Danmark har högst Välfärdsindex, tätt följt av Norge och Finland. Den välfärdstjänst som röner högst uppskattning i hela Norden är den danska tandvården. Det område som uppvisar allra lägst förtroende är de svenska pensionerna. Förbättringar av pensionerna prioriteras också högt av den svenska allmänheten.

Välfärdsbarometern har även kartlagt en annan aspekt av pensionerna – när vi vill och när vi förväntar oss att kunna gå i pension. En slutsats är att önskemålen om pensionsålder behöver diskuteras mer. Var tredje svensk i arbetsför ålder vill enligt årets mätning gå i pension innan 64. Men beslutsfattarna i regering och opposition han nu satt ner foten. Det kommer framöver inte vara möjligt att ta ut allmän pension förrän man fyllt 64.

Välfärdsbarometern 2018 visar att den önskade pensionsåldern i snitt ligger stabilt på 63,7 år. Den förväntade pensionsåldern ligger högre och stiger något till i snitt 66,9 år. Trots de stigande tendenserna i både faktiska utfall och förväntningar om framtida pensionsålder kvarstår ett glapp mellan hur länge vi verkligen arbetar och hur länge vi behöver arbeta framöver. Här krävs det ett vägval för svenskarna framöver – antingen måste välfärdsambitionerna och pensionerna skruvas ned, eller så måste vi arbeta längre och/eller spara mer.

Välfärdsbarometern 2018 har även mätt attityder till ”gig-jobb”, alltså till en delvis ny typ av tillfälliga anställningar, gig. En av fyra skulle föredra att vara frilansare om de kunde välja fritt. Fördelarna är flera. En majoritet menar att det ökar möjligheterna att byta arbete och karriär samt att det är ett bra sätt att fasa sig in på och ut från arbetsmarknaden.

Samtidigt innebär gig-jobb flera välfärdsutmaningar. Även bland de som själva vill gig-jobba är det många som lyfter fram risker för sämre ekonomisk ersättning vid sjukdom och arbetslöshet, lägre pension och sämre ersättning vid föräldraledighet.

Dessa problem med tillfälliga anställningar och korta påhugg kan alla hanteras. Men det kräver en större framförhållning och ansvarstagande av individen än vad de offentliga välfärdssystemen befrämjat. En viktig del av detta handlar om sparande och försäkringar. Det krävs för att parera kortsiktiga svängningar i arbetsförmåga och inkomster. Men det krävs också långsiktigt sparande för att möjliggöra en stabil levnadsstandard efter att yrkeslivet tagit slut.

Individen har ett stort eget ansvar för sitt sparande men även uppdragsgivare och politiker har stor betydelse för möjligheterna att spara. Gig-jobbarna behöver ha tillräckligt mycket pengar kvar efter skatt för att det ska vara möjligt att spara så mycket som krävs.

Diskussionen om gig-ekonomin och ungas tillgång till trygghetssystemen behöver föras. SEB och Välfärdsbarometern 2018 vill bidra till detta samtal med den här färska kartläggningen.

Jens Magnusson
Privatekonom, SEB

Sammanfattning

- Nästan en av fyra skulle föredra att vara frilansare om de kunde välja fritt. Män och unga är mer positiva till gig-jobb än kvinnor och äldre.
- En majoritet menar att gig-jobb ökar möjligheterna att byta arbete och karriär samt att det är ett bra sätt att fasa sig in på och ut från arbetsmarknaden.
- Flertalet uppfattar samtidigt att gig-jobb innebär sämre ekonomisk ersättning vid sjukdom och arbetslöshet, svårigheter att ta lån, lägre pension och sämre ersättning vid föräldraledighet.
- Sjukvården och skolan är de två välfärdsområden där det är viktigast med förbättringar, enligt svenska folket.
- I förhållande till 2014 är det nu fler som anser att pensionerna borde förbättras, medan något färre prioriterar att förbättra äldreomsorgen.
- Allmänhetens syn på det personliga ansvaret för den egna välfärden har polariserats. Sex av tio är för ett ökat personligt ansvar. Men en av tre är emot, vilket är mer än tidigare.
- Den önskade pensionsåldern är nu i genomsnitt 63,7 år. Var tredje tillfrågad vill gå före 64 års ålder, en önskan som är särskilt vanlig bland kvinnor.
- Norge, Finland och Danmark utgör en tätt samlad topptrio i 2018 års upplaga av SEB:s nordiska Välfärdsindex. Sverige ligger som tidigare klart efter övriga nordiska länder, även om den svenska nivån stiger för fjärde året i rad.
- Tandvården är även 2018 det välfärdsområde som får det högsta samlade betyget i Norden.
- Pensionerna är ett av de välfärdsområden som åtnjuter allra lägst förtroende i hela Norden.
- I Sverige är förtroendet för Arbetsförmedlingen lågt, men det har stigit klart sedan 2014.
- Tilltron till vård i tid är relativt god, men något sjunkande i Norge, Finland och Danmark. Även på detta område är Sveriges index tydligt efter grannländerna och trenden är negativ.

Om SEB:s Välfärdsindex

Syftet med SEB:s Välfärdsindex är att med en siffra fånga attityderna kring de mest centrala delarna i vårt välfärdssystem.

SEB:s Välfärdsindex bygger på tolv olika frågor om tilltron till välfärdstjänster och trygghetssystem. Det är Demoskop som har gjort undersökningen och den bygger på 1 000 genomförda telefonintervjuer i Sverige och 500 telefonintervjuer vardera i Danmark, Finland respektive Norge. Frågorna fångar om den svarande känner sig trygg med att få tandvård, sjukvård, utbildning samt barn- och äldreomsorg av hög kvalitet. Frågorna om socialförsäkringarna och andra transfereringar tar reda på om den svarande känner sig trygg med att få det ekonomiska stöd hon eller han behöver vid arbetslöshet, föräldraledighet, pensionering eller sjukdom.

Intervjupersonerna har fått gradera sin attityd på skalan ett till tio, där tio innebär att vården upplevs hålla mycket hög kvalitet eller att pensionen är tillräckligt hög. Slutligen vägs resultaten av alla frågor samman till ett index, som kan variera mellan 0 och 100.

Svaren i undersökningen är subjektiva omdömen och öppnar för tolkningar. Svaren speglar hur människor upplever de olika delarna av välfärden, inte på vilken objektiv nivå välfärden är. Svaren påverkas alltså av hur debatten förs och av hur förväntningarna är i de olika länderna.

Svenskarnas förtroende för välfärden ökar något men är fortfarande lägst i Norden

Norge, Finland och Danmark utgör en tätt samlad topp-trio i 2018 års upplaga av SEB:s nordiska Välfärdsindex, mätningen av de fyra ländernas samlade förtroende för välfärdstjänsterna.

Välfärdsindex i Norge och Finland är i stort på samma nivå som senaste året. En viss förbättring har dock skett i Danmark som nu intar förstaplatsen med ett samlat Välfärdsindex på 61 (+2 jämfört med 2017). Danmark är ledande avseende tandvård, barnbidrag och föräldrapenning, arbetslöshetskassa, pensioner, insatser för att komma tillbaka i arbetslivet samt äldreomsorgen. När det gäller Vårdkvalitetsindex och Likabehandlingsindex delar Danmark förstaplatsen med Norge.

Efter Danmark följer Norge med ett samlat index på 60 (oförändrat) och Finland på 58 (-1). Norge är ledande avseende sjukvårdens tillgänglighet samt sjukförsäkring. Finland har högst index när det gäller barnomsorg och skola samt försörjningsstöd.

Sverige är inte före övriga länder inom något enskilt område och ligger sammantaget klart efter med ett indexvärde på endast 52 (+1). Dock innebär årets svenska resultat en ökning för fjärde året i rad. Ökningen med en index-enhet om året har pågått sedan den lägsta noteringen i denna mätserie, ett samlat Välfärdsindex på 48, vilket uppmättes 2014.

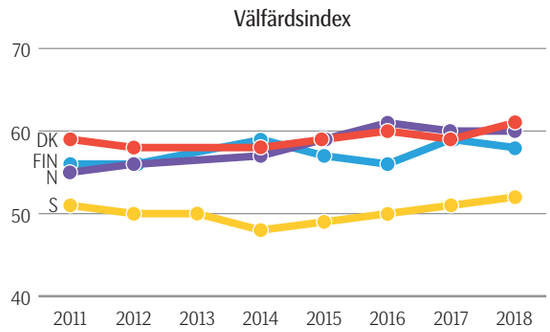

Mest nöjda i Norden med ett enskilt välfärdsområde är danskarna med sin tandvård. Inget annat välfärdsområde i de fyra nordiska länderna når en så hög notering, index 77. Nästan lika nöjda är norrmännen med den höga kvaliteten på sjukvården, index 75. Motsvarande indexvärde uppmäts även bland de danska respondenterna i undersökningen.

Minst till freds med något välfärdsområde i Norden är svenskarna när det gäller nivån på pensionerna, index 38, samt de tjänster som förmedlas av Arbetsförmedlingen, index 39. Även förtroendet för äldreomsorgen är lågt bland de svenska respondenterna, med ett index på 41.

Indextalen för de olika välfärdsområdena är generellt stabila i de nordiska länderna, emellertid noteras några tydliga förändringar under åren.

I Sverige är förändringarna tydligast vad gäller synen på Arbetsförmedlingen. Sedan bottennoteringen 2014, index 29, noteras som nämnts ovan ett index på 39 i Välfärdbarometern 2018. Även Arbetslöshetsersättnings-index har stigit sedan den lägsta noteringen 2014, index 32, till index 42, vilket är samma indexvärde som i 2017 års Välfärdsbarometer.

I Danmark noteras en stabil eller uppåtgående trend på alla välfärdens områden sedan indexmätningarna inleddes 2011. Tydligast är förändringen vad gäller förtroendet för att få rätt assistans från Arbetsförmedlingen, där index har ökat med elva indexentenheter sedan den lägsta noteringen 2014, från ett indexvärde på 44 till 55 i 2018 års Välfärdsbarometer. Det innebär också en uppgång om fem enheter i förhållande till föregående års undersökning.

Även i Norge noteras en allt mer positiv syn på assistansen från Arbetsförmedlingen, med ett ökat indexvärde på sex enheter sedan mätningarna inleddes 2011. Dessutom noteras en positiv trend gällande de norska respondenternas syn på äldreomsorgen, där indexvärdet har ökat med åtta enheter i förhållande till 2011.

I Finland uppmäts i år ett något lägre indexvärde på samtliga välfärdsområden förutom när det gäller kvaliteten på sjukvården, där en ökning om två enheter noteras, liksom Sjukförsäkringsindex som ökar med en enhet i förhållande till Välfärdsbarometern 2017. De största förändringarna över tid noteras genom en allt mer positiv syn på tryggheten med försörjningsstöd vid behov och med Likabehandlingsindex i förhållande till när mätningarna inleddes 2011.

Stabilt högt Tandvårdsindex

Tandvården är även 2018 det välfärdsområde som får det högsta samlade betyget i Norden. Sverige ligger på en delad tredjeplats tillsammans med Norge, trots att tandvården är det område som har högst Välfärdsindex i Sverige. Allra mest nöjda är danskarna, med ettTandvårdsindex på 77 (-1), vilket också är den högsta noteringen av alla välfärdsområden i alla nordiska länder.

På frågan om man kan känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av god kvalitet är Danmarks index 77 (-1). Det kan jämföras med Finland 73 (-1), Sverige 72 (+1) och Norge 72 (-2).

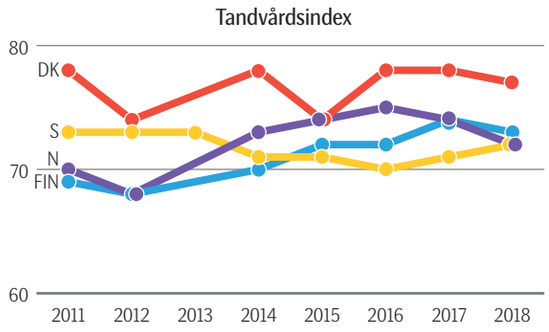

Danmark och Norge mest nöjda med vården

Mest nöjda i Norden med vårdens kvalitet är man i Danmark och Norge. Vårdkvaliteten är också det enskilda välfärdsområde som röner störst uppskattning i Norge 75 (-2). Danmark uppvisar samma förtroende för vårdens kvalitet 75 (+1). I Finland är förtroendet jämförbart, med ett indexvärde på 73 (+2).

Vårdkvalitetindex stiger något i Sverige, men det ändrar inte på den tydliga fjärdeplatsen 66 (+1).

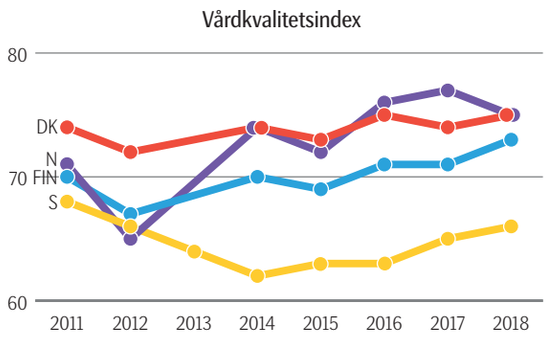

I alla nordiska länder är uppskattningen av vårdens tillgänglighet lägre än uppskattningen av vårdens kvalitet.

När det gäller tilltron till vård i tid har tre länder relativt högt, men något sjunkande index: Norge, 71 (-1), Finland, 69 (-1) och Danmark, 68 (-3). Även på detta område är Sveriges index tydligt efter grannländerna med 58 (-1) och trenden är negativ.

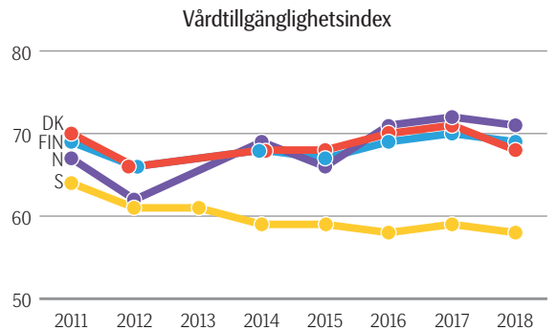

Finland fortsatt högst Skolindex

Finland har legat högre än Sverige i de internationella undersökningarna av prestationerna i skolan, Pisa och Timss. Efter noterbara tapp 2015 och 2016 har förtroendet för den finska skolan också återhämtat sig. Finlands indexvärde avseende kvalitet i barnomsorg och skola är i årets mätning 70 (-1) och alltjämt det högsta i Norden.

Skolindex i Norge, 65 (+1) och i Danmark, 60 (oförändrat), ligger stabilt på en klart lägre nivå. I Sverige har skolindex ökat något sedan 2014 men ligger nu stabilt jämfört med föregående år, 55 (oförändrat).

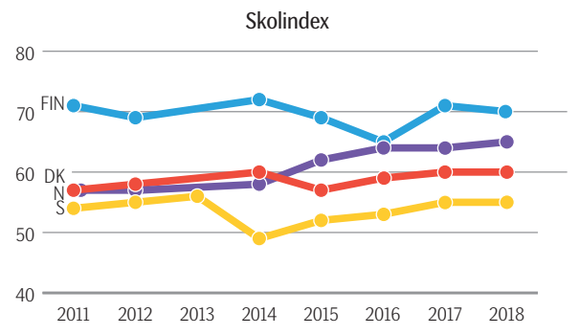

Sverige tappar topplacering i Föräldraindex

Tidigare har Sverige erhållit topplaceringen i det index som speglar om föräldrar i landet kan känna att föräldrapenning och barnbidrag ger det ekonomiska stöd de behöver. Nu är det istället Danmark 63 (+3) som intar förstaplatsen i Välfärdsbarometerns Föräldraindex 2018. Sverige återfinns, trots en viss ökning, på en andraplats med indexvärdet 62 (+2).

Norge ligger efter dessa resultat med ett indexvärde på 55 (-2), vilket är samma värde som uppmätts i Finland, 55 (-1).

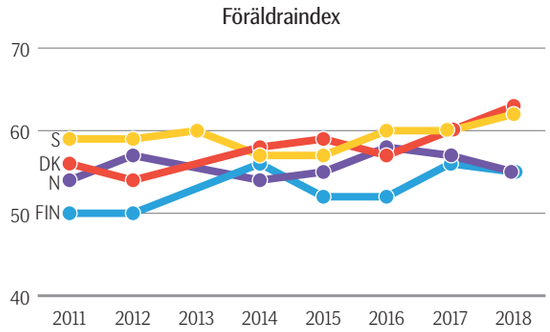

Stabilt Likabehandlingsindex

Likabehandlingsindex grundas på frågan om alla i landet har samma möjligheter att ta del av landets välfärd. Givet det fokus som varit på migrationsfrågor, utanförskap och påverkan på välfärdssystemen hade man kunnat förvänta sig förändringar av indexnivåerna. Dock har alla fyra länders Likabehandlingsindex utvecklats stabilt sedan den första undersökningen 2011, utan någon tydlig tendens vare sig upp eller ner.

2018 års Likabehandlingsindex i Danmark är 58 (+1), Norge 58 (+2), Finland 53 (+1) och Sverige 51 (+2).

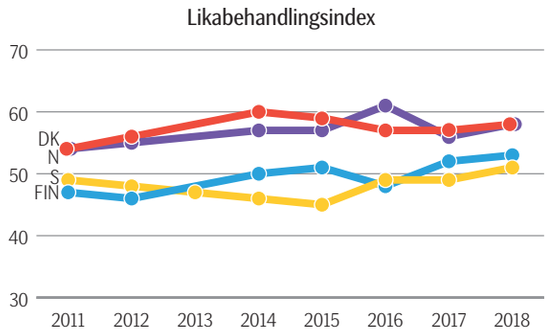

Sveriges Sjukförsäkringsindex har stabiliserats

Det svenska sjukförsäkringsindexet har stabiliserats på en något högre nivå efter åren med starkt fokus i debatten på utförsäkringar och ersättningsnivåer. Sverige ligger dock fortsatt efter övriga nordiska länder i Sjukförsäkringsindex, 47 (-1).

Norge noterar Sjukförsäkringsindex 60 (-1), Danmark 59 (+1) och Finland 53 (-4).

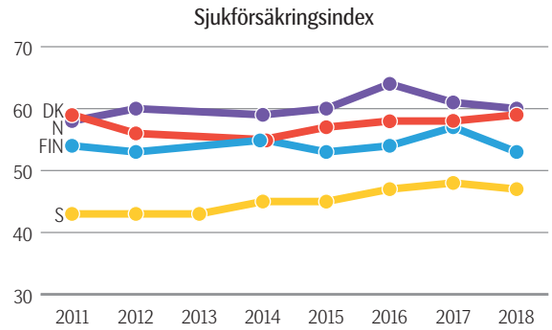

Pensionsindex i nordisk botten

Pensionsindex utgörs av frågan om pensionärer kan känna trygghet med att man får den nivå av pension man behöver. Pensionerna är ett av de välfärdsområden som åtnjuter allra lägst förtroende i hela Norden.

Högst Pensionsindex har Danmark 58 (+3), följt av Norge 54 (-1) och Finland 48 (-3). En möjlig förklaring till danskarnas stigande förtroende för pensionen, kan vara att det under det senaste året publicerats ett par olika internationella pensionsjämförelser. I dessa har det danska pensionssystemet pekats ut som ett av de absolut bästa i världen.

Sveriges Pensionsindex 2018 ligger på 38 (+1), vilket är klart lägst i Norden och den näst lägsta noteringen i mätserien.

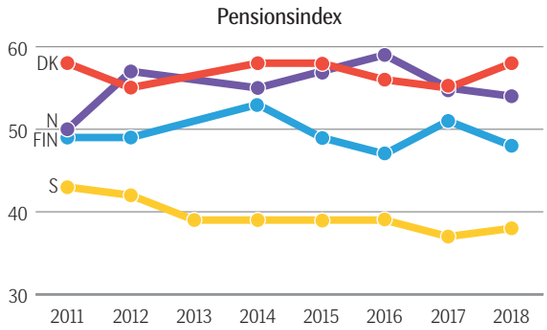

Högre förtroende för svenskt försörjningsstöd

Förtroendet för att den som hamnar i ekonomisk kris och utan inkomst kan känna sig trygg med att få försörjningsstöd (tidigare kallat socialbidrag) har stabiliserat sig på en högre nivå i Sverige. I Välfärdsbarometern 2018 noteras att svenskt Försörjningsstödsindex är 48 (+2).

Danmark 52 (+3) och Norge 49 (+2) noterar båda ökande Försörjningsstödsindex. I Finland ligger förtroendet på en klart högre nivå än övriga nordiska länder och noterar 60 (-1) i Försörjningsstödsindex 2018.

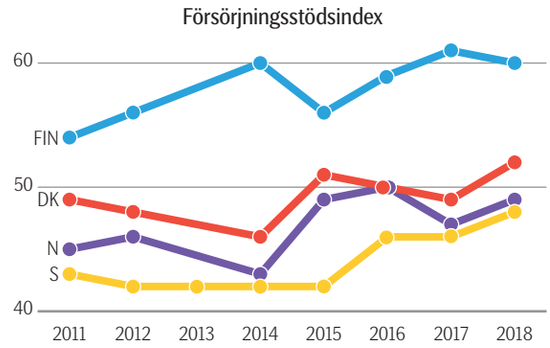

Äldreomsorgen ifrågasatt i Norden

Äldreomsorgen är det välfärdsområde som når allra lägst förtroende i Norden. De nordiska ländernas sammanlagda Äldreomsorgsindex är nu 46 (+3).

Emellertid noteras en betydande förtroendeökning i Danmark vad gäller äldreomsorgen som nu visar 52 (+6). Norges Äldreomsorgsindex ligger på 50 (+3) och Finlands 44 (-2). Sverige har även på detta område lägst index i Norden med en notering på 41 (+2).

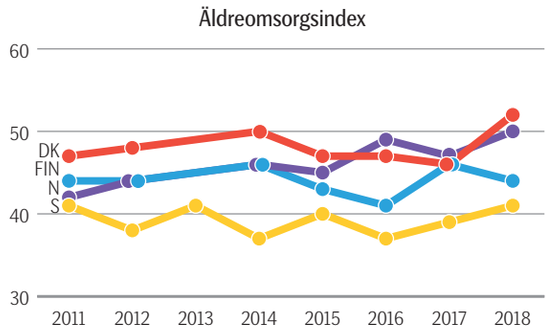

Högre svensk tilltro till A-kassan

I Sverige är Arbetslöshetsersättningsindex nu tio enheter högre än när det var som lägst 2014. 2018 noteras liksom föregående år 42 (oförändrat), vilket dock fortfarande är lägst i Norden. Sveriges index behöver öka med drygt lika mycket till för att nå upp till samma A-kasseindex som i övriga Norden.

Danmarks Arbetslöshetsersättningsindex ökar i år med tre enheter till 56 (+3). Både Norge 52 (-1) och Finland 49 (-4) noterar ett nedåtgående värde 2018.

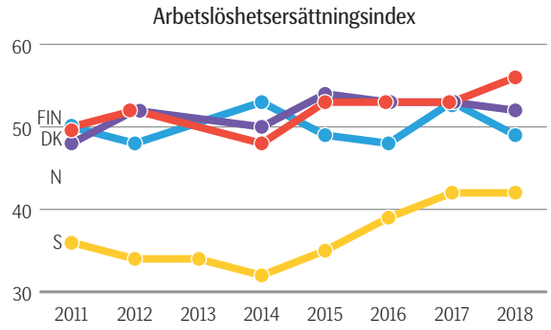

Trots ökning fortsatt lågt förtroende för Arbetsförmedlingen

Stöd-vid-arbetslöshetsindex fångar om man som arbetslös kan känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedling och andra myndigheter som man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet.

Förtroendet i Sverige på detta område ökar för fjärde året i rad, totalt en uppgång med tio enheter till 39 (+2). Tilltron till Arbetsförmedlingens tjänster är trots uppgången så låg att detta välfärdsområde delar den lägsta noteringen av alla välfärdstjänster i hela Norden med den svenska äldreomsorgen.

Förtroendet i Danmark ökar med hela fem enheter och når index 55 (+5). Dock backar förtroendet såväl i Norge 50 (-2) som i Finland 48 (-3).

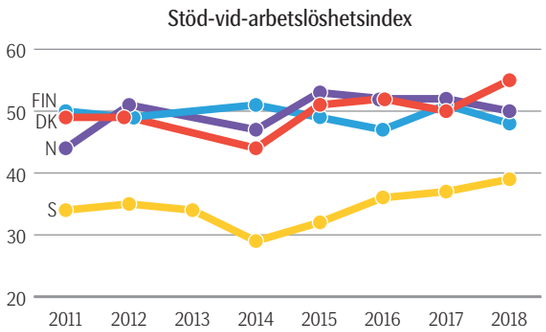

Gig-jobb och välfärden

Hur påverkas välfärden av en arbetsmarknad med allt mer av tillfälliga gig, så kallade gig-jobb? Och vilka för- respektive nackdelar ser svenska folket med att gig-jobba? Med utgångspunkt i dessa frågor har SEB:s Välfärdsbarometer undersökt attityder till en arbetsmarknad med fler som är frilansare, lösare anställningsformer och kortare uppdrag.

Bakom gig-jobben finns flera olika drivkrafter. Den digitala tekniken har underlättat administration av korta uppdrag. Skärpt konkurrens driver företagen att eftersträva flexibel bemanning. Kanske finns också en förändrad attityd, mer positiv syn på att arbeta flexibelt, hos en del av arbetstagarna.

Enligt Skatteverket driver fler än någonsin idag egen verksamhet i bolag eller enskild firma. De senaste tio åren har antalet F-skattsedlar ökat från 700 000 till 900 000, en ökning med nästan 30 procent.

Trenden bekräftas också av konsultfirman McKinsey & Company. I sin rapport The Independent Workforce från 2016 redovisas att mellan 20–30 procent av arbetskraften i såväl USA som EU är verksamma inom gig-ekonomin. SEB har tidigare gjort bedömningen att de så kallade ”gigarna” utgör cirka 20 procent av arbetsstyrkan i Sverige. Tillväxten av antalet digitala plattformar som erbjuder tjänster och förmedlar tillfälliga jobb visar i sig på en förändring av en del av arbetsmarknaden.

Finansiering och tillgång till olika välfärdstjänster kan vara en utmaning för gig-jobbare. Bland andra TCO argumenterar för att gig-ekonomin kräver regelförändringar av såväl a-kassan som sjuk- och föräldraförsäkringen. Dessutom kräver ett liv som gigare mer medvetna pensionsval än av den som är fast anställd med tjänstepension, en fråga som i år får särskild uppmärksamhet genom Pensionsmyndighetens kampanj Riskgruppen.

En av fyra vill gig-jobba

Nästan en av fyra skulle föredra att arbeta som frilansare

Nästan en av fyra skulle föredra att vara frilansare om de kunde välja fritt. Män och unga är mer positiva till gig-jobb än kvinnor och äldre.

När man bedömer de egna förutsättningarna att arbeta som frilansare så är det framförallt höginkomsttagare som anser att möjligheterna är goda. Gig-jobbande i den gruppen kan antas vara något som individen eftersträvar, snarare än att det är enda alternativet för att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Om du kunde välja helt fritt, vad skulle du då föredra?

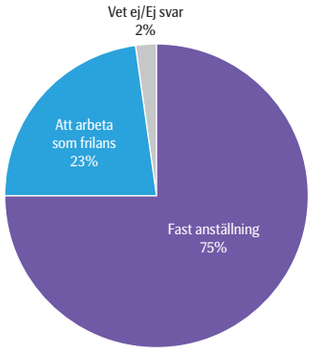

Ett sätt att leva – och risk för sämre pension

Nästan tre av fyra anser att frilans är ett sätt att leva det liv man vill

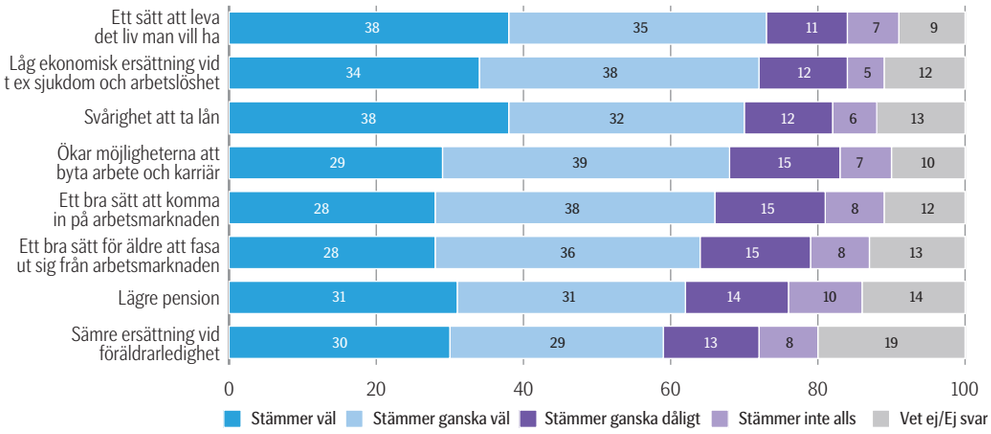

Hur ställer du dig till vart och ett av följande påståenden om att arbeta som frilansare?

Svenska folket uppfattar att det både finns tydliga fördelar och nackdelar med gig-jobb. Tre av fyra anser att det är ett sätt att leva det liv man vill ha. En majoritet menar att det ökar möjligheterna att byta arbete och karriär samt att det är ett bra sätt att fasa sig in på och ut från arbetsmarknaden.

På den negativa sidan är det också en majoritet som uppfattar att det innebär sämre ekonomisk ersättning vid sjukdom och arbetslöshet, svårigheter att ta lån, lägre pension och sämre ersättning vid föräldraledighet.

Även bland de personer som för egen del skulle vilja arbeta som frilansare eller gig-jobbare ser ett flertal risk för lägre pension, svårigheter att ta lån och sämre ersättning vid föräldraledighet. De som gärna gig-jobbar betonar dock fördelarna mer och nackdelarna med mindre pension och sämre föräldraersättning mindre.

De som gärna skulle arbeta som frilansare anser i stor utsträckning att det innebär möjligheter att leva det liv man vill

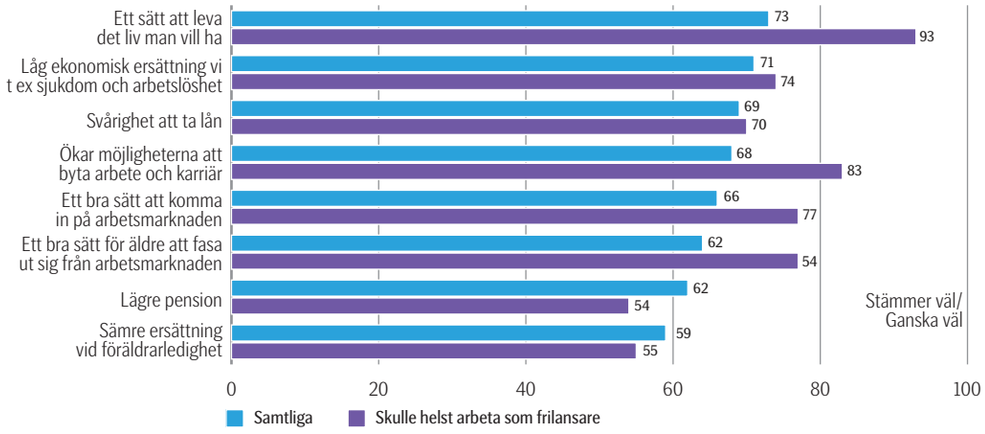

Hur ställer du dig till vart och ett av följande påståenden om att arbeta som frilansare?

Gigare behöver spara och försäkra sig

Den som både saknar fast lön och tjänstepension behöver mer än andra tänka på eget sparande och försäkringsskydd. Det gäller inte minst ett långsiktigt sparande till pensionen. Pensionsmyndigheten beskriver gigarna som en av arbetsmarknadens risk-grupper i en uppmärksammad kampanj under våren 2018.

I Tillväxtverkets rapport Framtidens företagare. Entreprenörskapsbarometern 2016 konstateras att bristen på trygghet är ett av de största hindren för att starta och driva företag. Det gäller inte minst kvinnor, som generellt sett ser större hinder för att bli egenföretagare än män. Undersökningen visade att hela två av tre företagare var missnöjda med dagens offentligt finansierade trygghetssystem.

Väljarnas välfärdskrav

2018 är ett valår och som alltid står välfärdsfrågorna högt på den politiska dagordningen. För svenska folket är sjukvården och skolan de två välfärdsområden där det är viktigast med förbättringar, även om de anses fungera relativt väl idag. Pensionerna och äldreomsorgen är också högt prioriterade och uppfattas fungera sämre. SEB:s Välfärdsbarometer har kartlagt väljarnas välfärdskrav inför valrörelsen 2018.

Välfärdsprioriteringarna 2018

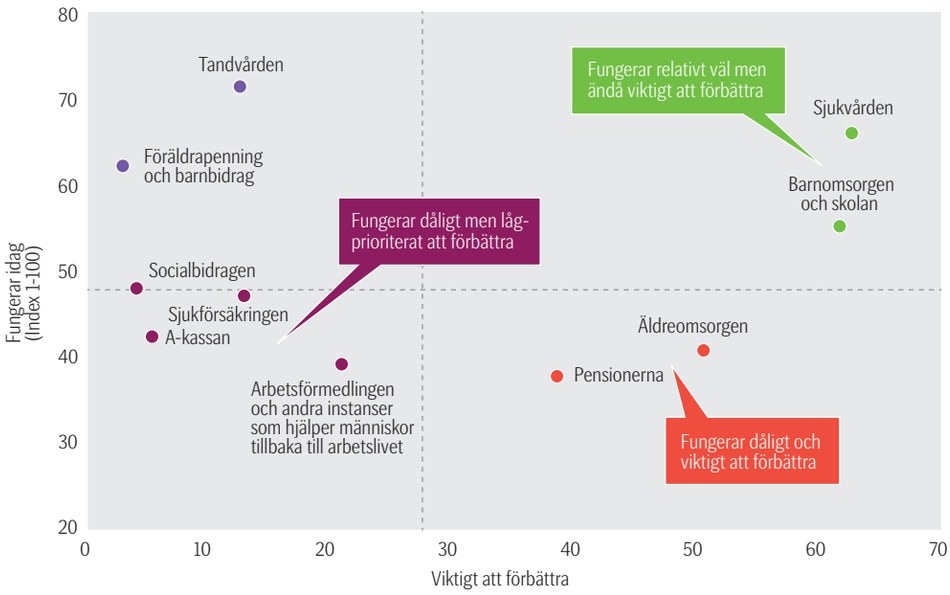

Hur väl fungerar olika välfärdsområden idag? Vilka områden är särskilt viktigt att förbättra?

Trots att sjukvård, barnomsorg och skola anses fungera relativt väl, tillhör dessa områden tillsammans med äldreomsorgen och pensionerna (som däremot anses funkera relativt dåligt) de välfärdstjänster som allmänheten tycker är viktigast att förbättra. Därefter följer insatser för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet, sjukförsäkring och tandvård. Förbättringar av övriga välfärdstjänster prioriteras av mindre än tio procent av allmänheten.

I förhållande till 2014 är det nu fler som anser att pensionerna borde förbättras, medan något färre prioriterar att förbättra äldreomsorgen. Något färre efterlyser förbättringar av instanser för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet. Sannolikt återspeglar den utvecklingen det förbättrade läget på arbetsmarknaden.

Uppfattningarna om vad som ska prioriteras skiljer sig måttligt mellan olika åldersgrupper. Kvinnor vill i något större utsträckning än män förbättra sjukvården, äldre vill förbättra pensionerna och yngre barnomsorg och skola.

Att egenintresset spelar stor roll för vad som bör förbättras blir än tydligare utifrån livssituation. Pensionärer vill mer än andra förbättra pensioner, äldreomsorg och tandvård. Arbetssökande prioriterar att förbättra insatser för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet och A-kassa. Långtidssjukskrivna vill i särskilt hög grad förbättra sjukförsäkringen.

Individen väntas och önskas få ökat välfärdsansvar

Det är främst individerna som kommer få ta ökat ansvar för välfärdsfrågorna framöver, tror svenska folket. Andelen som tror på ökat ansvar för den offentliga sektorn ökar dock. En majoritet tycker också att individen bör ta ökat ansvar för den egna välfärden.

Fyra av tio tror på ökat ansvar för individen

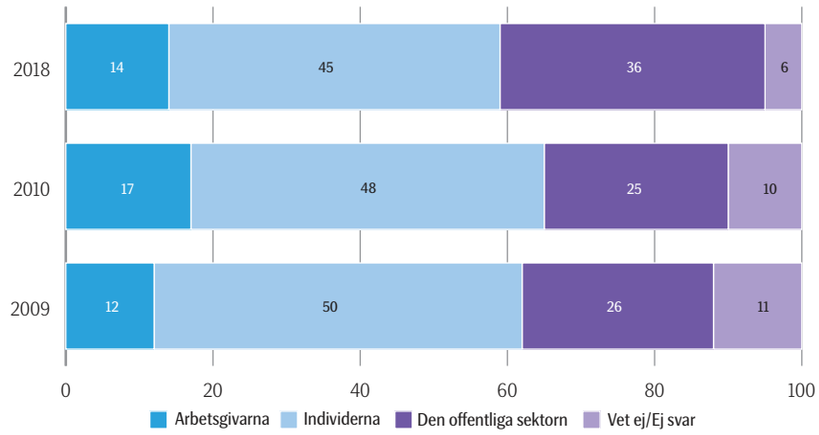

Vilken av följande parter tror du i första hand kommer att få ett ökat ansvar för välfärdsfrågorna, exempelvis vård, sjukpenning och pensioner de närmaste tio åren?

Idag tror 45 procent på ett ökat ansvar för individen och 36 procent tror på ett ökat ansvar för den offentliga sektorn. När allmänheten svarade på frågan om vilken part man tror kommer få ett ökat ansvar för tio år sedan var det något fler som trodde på ökat ansvar för individen och färre som trodde på ökat ansvar för den offentliga sektorn.

Majoritet för ökat eget ansvar

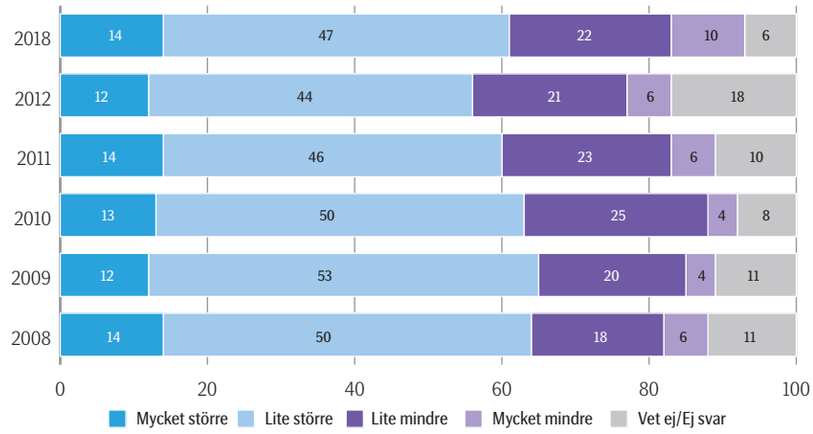

Hur tycker du att människors ansvar för att säkra sin egen välfärd bör förändras jämfört med idag, när det gäller exempelvis sjukpenning och försäkringar mot arbetslöshet? Det egna ansvaret bör vara...

När SEB:s Välfärdsbarometer frågar hur allmänheten tycker att det personliga ansvaret för den egna välfärden borde vara syns en ökad polarisering. Sex av tio är för ett ökat personligt ansvar. Men en av tre är emot, vilket är mer än tidigare. Fler än tidigare har en uppfattning och det är fler som förespråkar att ansvaret borde vara mycket mindre.

Tydlig ideologisk skillnad

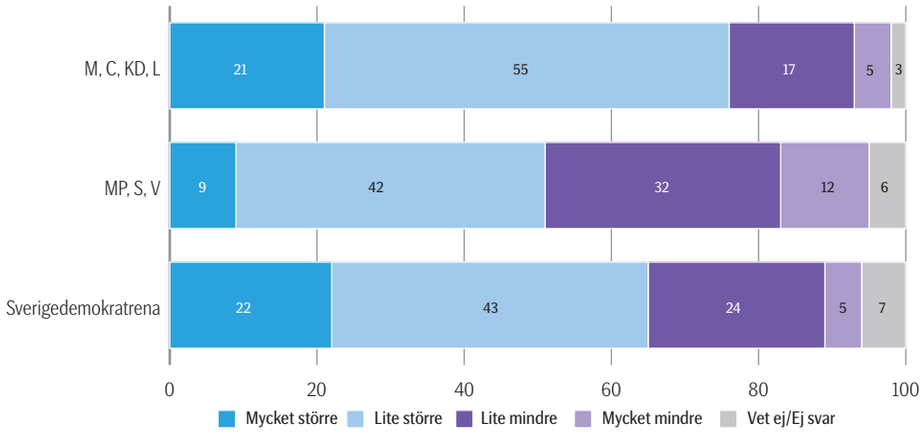

Hur tycker du att människors ansvar för att säkra sin egen välfärd bör förändras jämfört med idag, när det gäller exempelvis sjukpenning och försäkringar mot arbetslöshet? Det egna ansvaret bör vara...

Ett ökat eget ansvar förespråkas främst av anhängare till Allianspartierna. Tre av fyra borgerliga väljare tycker att människors ansvar för att säkra sin egen välfärd ska bli större. Stödet för denna linje är svagare bland rödgröna väljare, men en knapp majoritet är ändå för ett större eget ansvar även i den gruppen. Sverige-demokraternas väljare ligger mitt emellan de andra blocken i detta avseende.

Störst förtroende för individen

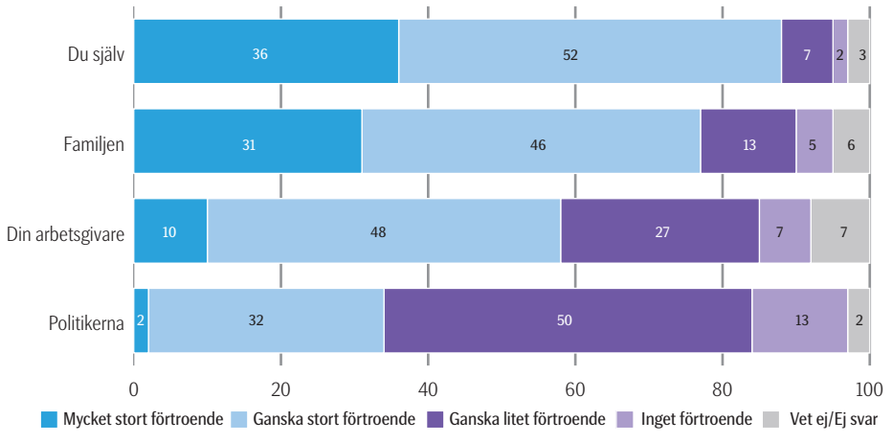

Vilket förtroende har du för att var och en av följande kommer kunna erbjuda lösningar på just dina behov av välfärd framöver?

SEB:s Välfärdsbarometer har frågat allmänheten vilken aktör man har förtroende för när det gäller att erbjuda lösningar för den egna välfärden framöver. Nio av tio har tilltro till den egna förmågan. Tre fjärdedelar har förtroende för familjen och en majoritet för den egna arbetsgivaren. Av dessa alternativ är politikerna den kategori som svenska folket har minst förtroende för – endast en tredjedel tror att politikerna kan erbjuda lösningar för den egna välfärden.

...men flest kräver ansvar av staten

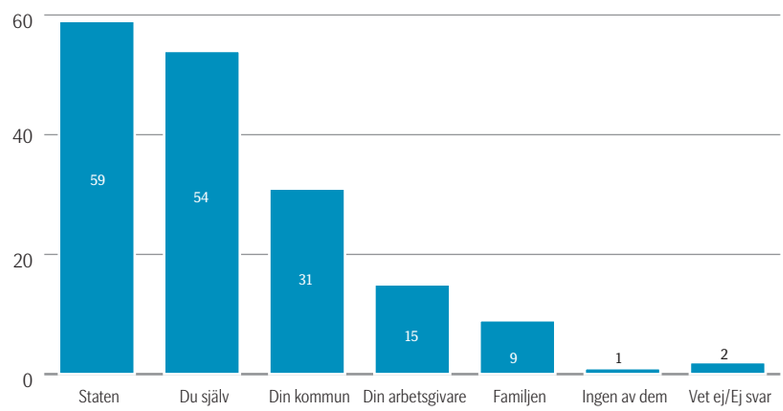

Vilka av följande anser du ska ta ett större ansvar än idag för din framtida välfärd?

När frågan istället gäller vilka aktörer som man tycker ska ta ett större ansvar för den framtida välfärden ligger staten i topp. Sex av tio tycker att staten ska ta större ansvar. En majoritet tycker också att individen själv ska ta ett större ansvar. Med detta sätt att fråga är det endast 15 respektive 9 procent som tycker att arbetsgivaren respektive familjen ska ta ett större ansvar.

Fallande förväntningar på den psykiska hälsan

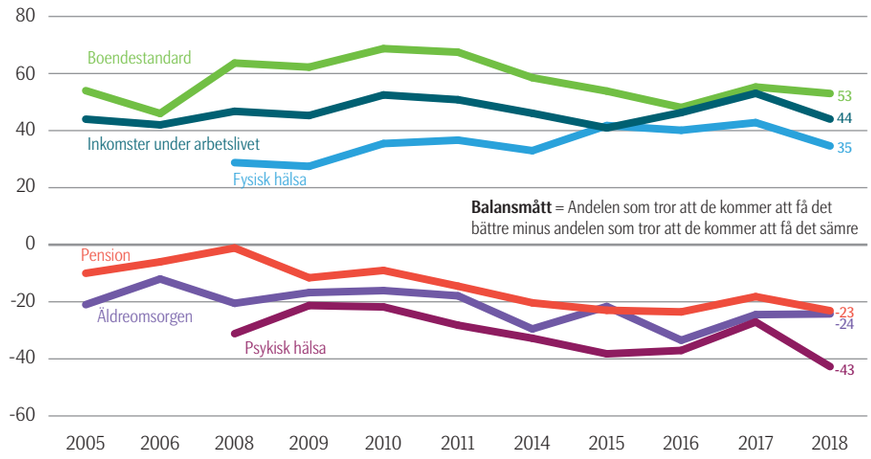

Tror du att din generation kommer få det bättre eller sämre än dina föräldrars generation när det gäller...?

SEB:s Välfärdsbarometer har sedan 2005 kartlagt svenska folkets förväntningar när det gäller den egna generationens välfärd jämfört med föräldragenerationens.

Liksom tidigare är förväntningarna 2018 att boendestandard, inkomster och fysisk hälsa blir bättre än för föräldragenerationen, medan pension, äldreomsorg och psykisk hälsa blir sämre. I relation till förra året är förväntningarna nedåtgående. Förväntningarna om den framtida psykiska hälsan är nu på sin hittills lägsta nivå sedan mätningarna inleddes.

Pensionsåldern höjs

2017 var utträdesåldern, det vill säga genomsnittsåldern då de förvärvsarbetande lämnar arbetslivet, i snitt vid 64,0 år, enligt Pensionsmyndigheten. Utträdesåldern har ökat stadigt i ett kvartssekel sedan lågkonjunkturen i början av 90-talet. Det är dock en för låg genomsnittsålder för att sluta arbeta om vi på sikt både ska kunna finansiera välfärdstjänsterna och hålla uppe nivåerna på pensionerna utan att spara mer.

Om bara ett knappt decennium, 2026, ska därför ingen få gå i pension tidigare – då måste man ha fyllt 64 för att ens få börja ta ut allmän pension. Tidigare än det som är den genomsnittliga utträdesåldern idag ska man således inte få gå i pension framöver. ”För att upprätthålla bra pensioner behöver arbetslivet förlängas”, slog de sex partierna i pensionsarbetsgruppen fast gemensamt i december 2017.

Pensionsmyndigheten har pekat på att medelåldern för uttag av ålderspension inte ökar, trots att utträdesåldern stiger. Det beror delvis på att färre går i förtidspension – det höjer utträdesålder men inte pensionsåldern. En annan förklaring till att de olika måtten utvecklas på skilda sätt är att utträdesåldern höjs av att allt fler arbetar i högre åldrar – utan att alla dessa personer senarelägger uttaget av sin ålderspension.

Reformen som den breda riksdagsmajoriteten står bakom innebär att alla pensionsåldersgränser och motsvarande åldersgränser i LAS, sjukförsäkring och a-kassa höjs. Efter höjningar i flera steg de närmaste åren ska dessa åldersgränser framöver vara kopplade till utvecklingen av medellivslängden.

Lägsta åldern när det går att ta ut allmän pension höjs till att börja med från 61 till 62 år 2020. 2023 höjs gränsen ytterligare ett år och 2026 höjs gränsen till 64 år.

Utträdesålder från arbetskraften

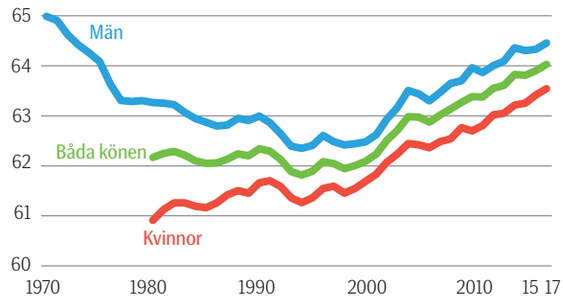

Källa: Pensionsmyndigheten 2017

Svenskarna vill pensioneras tidigare

Välfärdsbarometerns kartläggning av när svenska folket vill gå i pension visar emellertid att det är ett betydande glapp mellan allmänhetens önskan och beslutsfattarnas ambitioner. Svenskarna vill i snitt gå i pension tidigare än när de framöver kommer få börja ta ut allmän pension.

Skillnad mellan önskan, förväntan och utfall

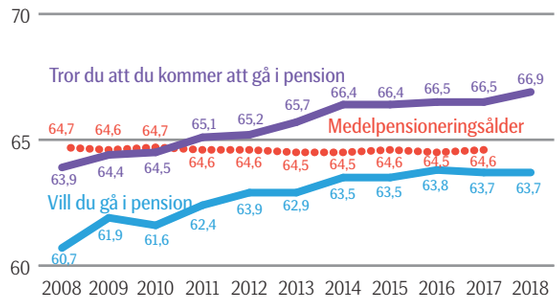

Ungefär vid vilken ålder vill du gå i pension? Vid vilken ålder tror du att du kommer gå i pension? Medelpensioneringsåldern är den genomsnittliga ålder då den allmänna pensionen faktiskt tagits ut respektive år, enligt Pensionsmyndigheten.

Den önskade pensionsåldern är nu i genomsnitt 63,7 år. Resultatet i SEB:s Välfärdsbarometers årliga undersökning av när svenska folket i arbetsför ålder vill lämna yrkeslivet ligger därmed stabilt på samma nivå som föregående år. Var tredje tillfrågad vill gå före 64 års ålder, en önskan som är särskilt vanlig bland kvinnor.

Sett i ett längre perspektiv, sedan 2008, har den önskade pensionsåldern ökat med tre år. Förhoppningarna om pensioneringen har således skjutits framåt med drygt tre månader för varje år som gått sedan mätningarna inleddes. Den ökningstakten måste upprätthållas ytterligare ett decennium, för att glappet mellan folkets önskningar och beslutsfattarnas regler ska slutas.

Blir pensionsåldern som förväntat?

Önskemålen är en sak, men förväntningarna är en annan. Den förväntade pensionsåldern 2018 är enligt SEB:s Välfärdsbarometer i snitt 66,9 år, drygt tre år senare än den ålder då man önskar sig sluta arbeta. Var sjunde tror dock på en tidig pensionering där de kommer att gå före 64 år, den kommande lägsta åldern för allmän pension.

Det är betydande skillnader mellan förväntad pensionsålder i olika åldersgrupper. Det är särskilt de yngre åldersgrupperna som drar upp snittet med förväntningar om att arbeta länge.

Att man förväntar sig jobba högt upp i åren är dock inte samma sak som att man i praktiken kan jobba så länge. En yngre person som planerar att ännu arbeta vid hög ålder kan ändå hamna bland dem som av olika anledningar inte lyckas uppnå ett långt arbetsliv. Omkring hälften av dem som idag går i ålderspension vid 65 kommer från sjukersättning, sjukskrivning eller arbetslöshet, inte från arbete.

Skilda tankar om egen pensionsålder

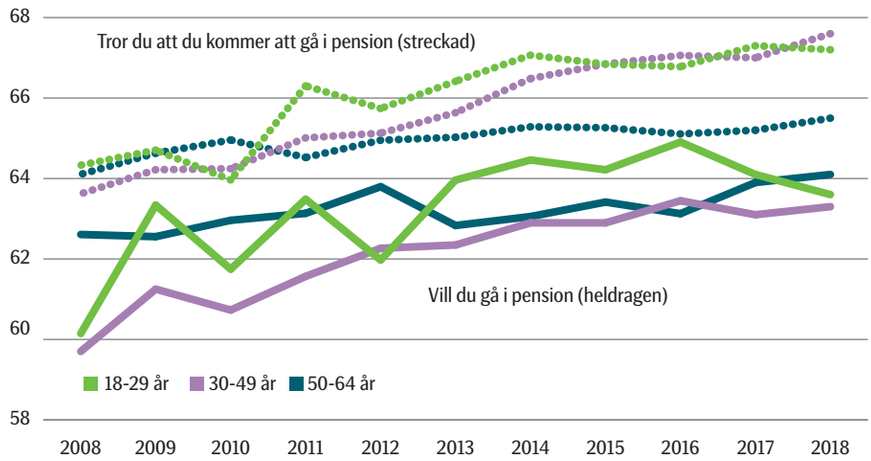

Ungefär vid vilken ålder vill du gå i pension? Vid vilken ålder tror du att du kommer att gå i pension?

En skillnad mellan olika åldersgrupper är också hur stort gapet är mellan önskad och förväntad pensionsålder. För dem som är närmast pensionsåldern är gapet bara 1,4 år. Det är den grupp som dels vill gå i pension senast, dels förväntar sig pension tidigast. I den åldersgrupp där gapet är störst, 30–49 år, skiljer 4,4 år mellan önskad och förväntad pensionsålder.

SEB:s Välfärdsindex

Index (0-100)	Norden	Sverige	Danmark	Finland	Norge
När man behöver gå till tandläkaren kan man känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av hög kvalitet	73	72	77	73	72
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende att få vård med hög kvalitet	71	66	75	73	75
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende för att få vård inom rimlig tid	65	58	68	69	71
Jag känner mig trygg med att den svenska/danska/finska/norska barnomsorgen och skolan håller hög kvalitet	61	55	60	70	65
Barnföräldrar kan känna sig trygga med att föräldrapenning och barnbidrag ger dem det ekonomiska stöd man behöver	59	62	63	55	55
Alla i S/D/F/N har samma möjligheter att ta del av den svenska/danska/finska/norska välfärden	54	51	58	53	58
Om jag skulle bli sjuk så att jag inte kan arbeta känner jag mig trygg i att sjukförsäkringen ger mig det ekonomiska stöd jag behöver	53	47	59	53	60
Om man hamnar i ekonomisk kris och utan inkomst kan man känna sig trygg med att få försörjningsstöd	52	48	52	60	49
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få det ekonomiska stöd man behöver	49	42	56	49	52
Pensionärer kan känna trygghet att man i S/D/F/N får den nivå av pension som man behöver	48	38	58	48	54
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedling och andra myndigheter man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet	47	39	55	48	50
Jag har ett stort förtroende för att äldrevården tar hand om mig som gammal	46	41	52	44	50

Klimatneutral
Produkt

certifierat av south pole group